

Badania i dokumentacje geologiczno-inżynierskie w pracach Komisji Dokumentacji Geologiczno-Inżynierskich przy Ministrze Środowiska

Andrzej Drągowski*

Komisja Dokumentacji Geologiczno-Inżynierskich, działająca najpierw przy Centralnym Urzędzie Geologii (CUG), po jego likwidacji przy Ministrze Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa (MOŚZNiL), a obecnie przy Ministrze Środowiska (MŚ), obchodzi 50-lecie istnienia.

W dniu 21 grudnia 1955 r. prezes Centralnego Urzędu Geologicznego prof. Andrzej Bolewski powołał Komisję Dokumentacji Hydrogeologicznych (KDH) i Komisję Dokumentacji Geologiczno-Inżynierskich (KDGI). Zarządzenie powołujące obie komisje uregulowało jednocześnie działalność istniejącej już od 1951 r. Komisji Zasobów Kopalin.

Regulamin komisji został opracowany przez nowo powstały wówczas Departament Hydrogeologii i Geologii Inżynierskiej CUG i określał ramy organizacyjne, zakres działania i skład komisji.

W pierwszym okresie istnienia Komisja Dokumentacji Geologiczno-Inżynierskich była międzyresortowa. W skład komisji wchodził przewodniczący, powoływany przez prezesa Rady Ministrów na wniosek prezesa Centralnego Urzędu Geologii, oraz członkowie, powoływani przez prezesa CUG. Spośród nich wyznaczani byli zastępcy przewodniczącego. Członkami komisji byli reprezentanci istotnych resortów gospodarczych, a także przedstawiciele Komisji Planowania Gospodarczego przy Radzie Ministrów, Wyższego Urzędu Górniczego, Centralnego Urzędu Geologii, sekretarza naukowego Polskiej Akademii Nauk, Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego, przewodniczącego Komitetu Budownictwa, Urbanistyki i Architektury oraz prezesa Urzędu Gospodarki Wodnej.

Komisja działała w zespołach roboczych, których skład każdorazowo ustalał przewodniczący. Posiedzenie zespołu roboczego odbywało się zawsze w obecności przedstawiciela resortu przedkładającego opracowanie do zaopiniowania, autora opracowania i opiniującego rzeczoznawcy. Pozytywna ocena zespołu była przedstawiana komisji, która w obecności 2/3 składu osobowego podejmowała odpowiednią uchwałę, będącą podstawą do wydania orzeczenia przez przewodniczącego KDGI.

Pierwszym przewodniczącym KDGI był prof. Józef Galanka, powołany na to stanowisko w sierpniu 1956 r.

Wydane 23 maja 1963 r. przez prezesa Rady Ministrów zarządzenie nr 74 zmieniło zasady pracy komisji, określając między innymi, że prezes CUG podpisuje opinie komisji stwierdzające prawidłowość ustalania warunków geologiczno-inżynierskich oraz wydaje na podstawie opinii komisji decyzje zatwierdzające zakres badań niezbędny do prawidłowego ustalenia warunków geologicznych istotnych dla posadowienia obiektów budowlanych. W zarządzeniu jednoznacznie określono rolę przewodniczącego komisji.

Na nowego przewodniczącego, w dniu 4 lipca 1963 r., został powołany prof. Witold Cezariusz Kowalski, który funkcję tę pełnił przez 28 lat, do roku 1991, następnie został na to stanowisko mianowany przez premier Hannę Suchocką prof. Andrzej Drągowski.

Przewodnictwo prof. W.C. Kowalskiego wpłynęło na ukierunkowanie prac komisji. Zyskiwała ona coraz większe znaczenie i wpływ na jakość opracowywanych projektów prac geologicznych i dokumentacji geologiczno-inżynierskich i ustanawiała standardy dokumentowania warunków geologiczno-inżynierskich. W tym okresie duża część wykonywanych w kraju opracowań geologiczno-inżynierskich, projektów i dokumentacji była rozpatrywana przez KDGI, przez co komisja mogła wpływać na ciągłe doskonalenie geologiczno-inżynierskich metod badawczych i wzrost poziomu opracowań.

Nowe przepisy ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. — *Prawa geologicznego i górniczego* — wprowadziły zmiany w zakresie prac komisji, w związku z przekazaniem całości spraw dotyczących geologii do ówczesnego Ministerstwa Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa. Komisja z międzyresortowej stała się komisją opiniodawczą Ministra OŚZNiL. W nowych uwarunkowaniach przewodniczącego, zastępców i członków komisji pierwszy raz powołał minister, decyzją z dnia 27 września 1994 r.

Zarządzeniem nr 44 w sprawie powołania Komisji Dokumentacji Geologiczno-Inżynierskich oraz decyzją nr 22 z dnia 25 lipca 2000 r. w sprawie ustalenia składu osobowego Komisji Dokumentacji Geologiczno-Inżynierskich minister środowiska wyznaczył skład komisji poprzedniej kadencji. W myśl zarządzenia komisja zajmuje się oceną projektów, dokumentacji oraz innych opracowań geologicznych dotyczących prawidłowości ustalania warunków geologiczno-inżynierskich dla potrzeb budownictwa.

Skład KDGI w latach 2000–2005 był następujący:

Przewodniczący:

Prof. dr hab. Andrzej Drągowski

Zastępcy przewodniczącego:

Prof. dr hab. Witold Cezariusz Kowalski

Dr Zbigniew Frankowski

Sekretarz:

Mgr Anna Szymańska

Członkowie:

Prof. dr hab. Józef Bażyński

Dr hab. Paweł Dobak

Prof. dr hab. inż. Zygmunt Glazer

Prof. dr hab. Ryszard Kaczyński

Prof. dr hab. Jerzy Liszkowski

Prof. dr hab. inż. Joanna Pinińska

Prof. dr hab. inż. Stanisław Rybicki

Prof. dr hab. Wiesław Subotowicz

Mgr Małgorzata Trochimczuk

Prof. dr hab. inż. Wojciech Wolski

Dr Jacek Wróblewski

Prof. dr hab. inż. Lech Wysokiński

*Przewodniczący Komisji Dokumentacji Geologiczno-Inżynierskich, Ministerstwo Środowiska, ul. Wawelska 52/54, 00-922 Warszawa

Z głębokim żalem informuję, że w czasie kadencji odeszli od nas nieodżałowani, wybitni uczeni, specjaliści z zakresu geologii inżynierskiej:

- Prof. dr hab. Witold Cezariusz Kowalski — długoletni przewodniczący komisji, a potem zastępca przewodniczącego, nestor geologii inżynierskiej, twórca warszawskiej szkoły geologii inżynierskiej;
- Prof. dr hab. Józef Bażyński — wybitny specjalista, długoletni, aktywny członek komisji, profesor Państwowego Instytutu Geologicznego;
- Prof. dr hab. Jerzy Liszkowski — członek komisji, profesor Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, wieloletni przewodniczący IAEG.

Skład komisji w nowej kadencji został ogłoszony przez ministra środowiska w decyzji nr 10 z dnia 21 lutego 2006 r.:

Przewodniczący:

- Prof. dr hab. Andrzej Dągowski

Zastępca Przewodniczącego:

- Dr Zbigniew Frankowski

Sekretarz:

- Mgr Anna Szymańska

Członkowie:

- Dr hab. Paweł Dobak
- Prof. dr hab. inż. Zygmunt Glazer
- Prof. dr hab. Ryszard Kaczyński
- Dr Ewa Koszela-Marek
- Prof. dr hab. inż. Joanna Pinińska
- Prof. dr hab. inż. Stanisław Rybicki
- Prof. dr hab. Wiesław Subotowicz
- Mgr Małgorzata Trochimczuk
- Prof. dr hab. inż. Wojciech Wolski
- Dr Jacek Wróblewski
- Prof. dr hab. inż. Lech Wysokiński

Problematyka rozpatrywanych i ocenianych przez KDGI opracowań odzwierciedla główne kierunki prac geologiczno-inżynierskich. Rozwój kraju, nowe przedsięwzięcia związane z rozwojem miast i osiedli, jak również infrastruktury przesyłowej i komunikacyjnej, spowodował wyjątkowo dynamiczny rozwój tej stosowanej dziedziny geologii. Problematyka badawcza stale się poszerza ze względu na stosowanie coraz nowszych technik i technologii, a także rozwój problematyki oddziaływania przedsięwzięć na środowisko, a szczególnie stosowania w praktyce zasad zrównoważonego rozwoju. Badania geologiczno-inżynierskie, którym patronuje komisja, umożliwiają rozpoznanie i diagnozę czynników decydujących o optymalnym wykorzystaniu technik inżynierskich, z jednoczesnym zminimalizowaniem ujemnego wpływu przedsięwzięć na środowisko geologiczne. Zadania komisji jako organu doradczego ministra środowiska określa ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. — *Prawo geologiczne i górnicze z późniejszymi zmianami* oraz przepisy szczegółowe.

Główne kierunki prac komisji dotyczą:

- zagospodarowania przestrzennego kraju;
- ochrony środowiska geologicznego i przekształceń antropogenicznych;
- rozpoznania warunków eksploatacji złóż surowców kraju;
- realizacji inwestycji budowlanych, a zwłaszcza negatywnego oddziaływania na środowisko.

W zakresie ochrony środowiska mieszczą się między innymi zagadnienia składowania odpadów i substancji w górotworze. Są one podejmowane we współpracy z Komisją Dokumentacji Hydrogeologicznych.

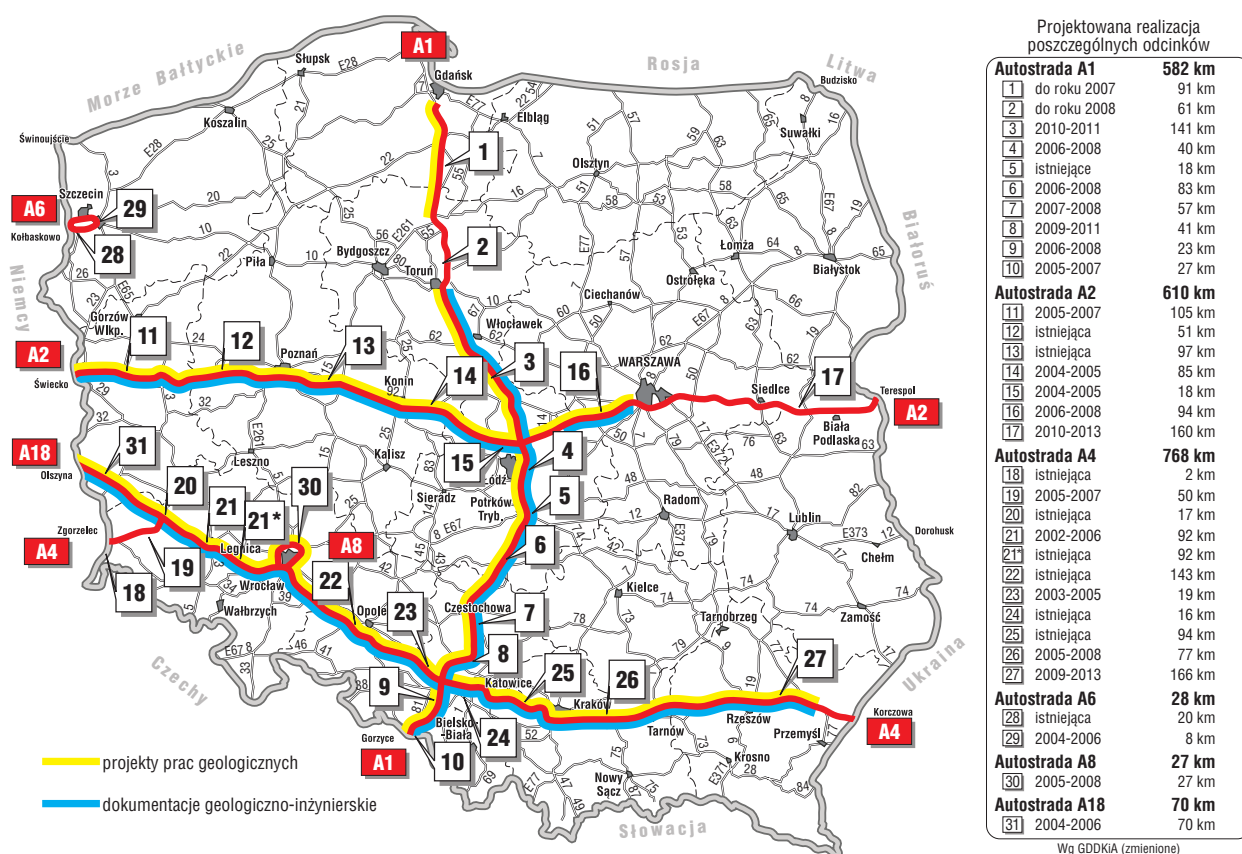
Należy przy tym stwierdzić, że współpraca z Komisją Dokumentacji Hydrogeologicznych i Komisją Zasobów Kopalini układa się bardzo dobrze.

W okresie ostatnich 5 lat, podobnie jak w latach poprzednich, komisja pracowała głównie w zespołach roboczych. W okresie tym odbyły się tylko 2 posiedzenia plenarne. W związku z tym, że w skład komisji wchodzi najwybitniejsi specjaliści, reprezentujący różne ośrodki naukowe i instytucje, dobór członków zespołów roboczych był możliwy tak, aby pod względem przygotowania merytorycznego zapewnić pełną obiektywność w każdej rozpatrywanej przez zespół sprawie. Zgodnie z tymi kryteriami skład zespołów ustalał przewodniczący, a pod jego nieobecność zastępca przewodniczącego. Opiniowanie przedkładanych opracowań przewodniczący powierzał specjalistom zajmującym się problematyką zbliżoną do rozpatrywanej. Merytoryczną i administracyjną obsługę komisji z ramienia Departamentu Geologii i Koncesji Geologicznych Ministerstwa Środowiska zapewnia mgr Anna Szymańska. Pracę tę wykonuje odpowiedzialnie i z dużym zaangażowaniem. Należą się Jej najserdeczniejsze podziękowania i uznanie. Poprzednio, za co też bardzo dziękuję, funkcję tę pełniły: mgr Zofia Cwiertniewska, inż. Barbara Komendarczyk-Jagielska, mgr Halina Radzikowska i mgr Maria Ulman-Bortnowska.

W latach 2000–2005 rozpatrzono ponad 80 opracowań — projektów prac geologicznych i dokumentacji geologiczno-inżynierskich. Liczba posiedzeń zespołów roboczych jest znacznie większa od liczby opiniowanych przez KDGI opracowań, gdyż w znacznej części przedkładane opracowania wymagały gruntownych poprawek lub uzupełnień, co z kolei wymagało ponownego ich rozpatrywania.

Poważnym wyzwaniem dla komisji były projekty prac geologicznych i dokumentacje geologiczno-inżynierskie wykonywane dla większości odcinków autostrad A1, A2 i A4. Szczególnie intensywnie dokumentowano w latach 1999–2004. Wymagany cel badań i zakres opracowań dla autostrad oraz zastosowanie określonych rozwiązań badawczych do projektów wstępnych inwestycji zostały uzgodnione odpowiednio wcześniej z Agencją Budowy i Eksploatacji Autostrad jako generalnym inwestorem.

Przyjęte wysokie wymagania, stawiane projektom prac i dokumentacjom, były stopniowo i konsekwentnie wdrażane. Wymagało to dopracowania metodyki badań, zakresu i sposobu przedstawiania wyników badań, szczególnie w formie graficznej i kartograficznej, dla obiektów o długości wielu kilometrów. W pierwszym okresie wiele opracowań wymagało poprawy lub uzupełnienia. W miarę upływu czasu liczba ta wyraźnie się zmniejszyła. Osiągnięto dobry poziom dokumentowania warunków geologiczno-inżynierskich autostrad, a także innych dróg krajowych. Na rycinie 1. przedstawiono odcinki autostrad, których dokumentacje geologiczno-inżynierskie były rozpatrywane przez KDGI. Inne obiekty liniowe, których dokumentacje rozpatrywała komisja, to drogi krajowe E7, 717, 8 i 18 (8 opracowań) oraz rurociąg ropy naftowej i gazociąg *Przyjaźń*. Licznie reprezentowane były opracowania dla sztucznych zbiorników wodnych (20 opracowań). Były to przede wszystkim zbiorniki o niewielkiej pojemności, z wyjątkiem zbiornika wyrównawczego Nieszawa–Ciechocinek na Wiśle, a także Kamieniec Żąbkowicki. Komisja rozpatrywała również kilka opracowań dla Elektrociepłowni *Zielona Góra*, Elektrowni Gazowej *Ratoszyn*, bloków energetycznych *Łagisza* i *Belchatów* oraz Elektrowni Wiatrowej na Morzu Bałtyckim *Jastrzębia Góra–Dębki*. Składowaniem odpadów płynnych w górotworze zajmowano się rozpatrując lokalizację w strukturach: Borzęcin i Otyń.

Ryc. 1. Opracowania geologiczno-inżynierskie (projekty i dokumentacje) dla poszczególnych odcinków autostrad, rozpatrywane przez Komisję Dokumentacji Geologiczno-Inżynierskich przy Ministrze Środowiska

Istotne miejsce w pracach komisji miały tematy zlecane przez Ministerstwo Środowiska, ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Był to *Atlas geologiczno-inżynierski Warszawy* i *Atlas geologiczno-inżynierski aglomeracji katowickiej*. Oba wykonane w systemie cyfrowym GIS. Doświadczenia zdobyte podczas rozpatrywania tych dwóch atlasów posłużą do oceny następnych, będących już w realizacji atlasów geologiczno-inżynierskich — Krakowa i Trójmiasta, a w przyszłości innych miast. Do komisji wpłynęły też dwa duże opracowania wykonane w technikach komputerowych, podobnie jak poprzednie, zlecane przez Ministerstwo Środowiska, ale w odróżnieniu od nich, poświęcone specyficznej tematyce zagrożeń geologicznych w ujęciu regionalnym — pierwsze, *Rejestracja i inwentaryzacja naturalnych zagrożeń geologicznych na terenie całego kraju ze szczególnym uwzględnieniem osuwisk oraz innych zjawisk geodynamicznych*, opracowane przez AGH (dostępne na stronie internetowej www.geozagrozenia.agh.edu.pl), drugie, *Rejestracja osuwisk na terenie Karpat (monitoring zdarzeń katastrofalnych na obszarze polskich Karpat fliszowych)*, opracowane przez PiG. Oba tematy mają ogromne znaczenie dla zagospodarowania kraju, a szczególnie wybranych regionów i będą kontynuowane.

Członkowie komisji dwukrotnie brali udział w opracowaniu *Założeń polityki resortu w dziedzinie geologii inżynierskiej*. Dokumenty te po rozpatrzeniu przez KDGI stały się podstawą dalszych procedur, pozwalających na przyjęcie przez kierownictwo ministerstwa w 1996 r. dokumentu *Polityka resortu w dziedzinie geologii inżynierskiej do roku 2002* oraz w 2003 r. dokumentu *Priorytetowe kierunki badań geologicznych w zakresie geologii inżynierskiej z*

uwzględnieniem prac geologicznych zamawianych przez Ministerstwo Środowiska na lata 2003–2010. W dokumencie tym, którego autorem był zastępca przewodniczącego KDGI dr Zbigniew Frankowski, a korekt i uzupełnień z ramienia Rady Geologicznej dokonali prof. dr hab. inż. Joanna Pinińska, mgr inż. Elżbieta Rosicka i mgr inż. Ryszard Wróbel, dokonano oceny dotychczasowych realizacji tematu w latach 1996–2002 i wykazano, że pod względem finansowym wartość ta wynosi 48%.

Priorytetowe kierunki polityki resortu w zakresie geologii inżynierskiej na lata 2003–2010, określone na podstawie dyskusji plenarnej członków Komisji Dokumentacji Geologiczno-Inżynierskich oraz Rady Geologicznej, zostały przyjęte do realizacji w 5 zasadniczych kierunkach:

1. Informatyzacja — likwidacja zaległości w archiwizowaniu danych geologiczno-inżynierskich, rozbudowa centralnych i regionalnych baz danych, co powinno umożliwić monitoring dynamiki zmian przestrzeni geologicznej istotnych dla celów planowania przestrzennego.

2. Oceny i prognozy zmian warunków geologiczno-inżynierskich, mające na celu wyznaczenie terenów zagrożeń geologicznych — naturalnych i antropogenicznych.

3. Syntetyczne oceny parametrów skał i gruntów na tle regionalnej budowy geologicznej Polski.

4. Edukacja — szkolenie, instrukcje, opracowania metodyczne itp.

5. Regulacje prawne, dotyczące między innymi poprawności dokumentowania, oraz umocnienie geologii inżynierskiej w strukturach administracji rządowej i samorządowej z odpowiednimi służbami Unii Europejskiej.

KDGI zamierza uczestniczyć w realizacji tych badań, dokonując ocen wykonywanych tematów i przedstawiając propozycje dalszych realizacji.